

Nr 108.

Av herr **Olsson** i Närlinge m. fl., *angående den industriella rationaliseringens och koncentrationens inverkan på den jordbrukande befolkningens förvärvsmöjligheter.*

De tekniska framstegen i vår tid kunna betecknas som helt enkelt revolutionerande, och på grund av den hastiga utvecklingen ha stora befolkningsgrupper icke förmått anpassa sin livsföring i enlighet med de sålunda uppkomna nya förhållandena utan kommit att drivas mer eller mindre maktlösa omkring i tidens virvlar.

Innan maskintekniken vunnit sin nuvarande fulländning, stod den bofasta, jordbrukande befolkningen tämligen oberörd av tidens strömningar, men med produktionskraftens väldiga utveckling ha även stora kontingenter jordbrukare fått sin ställning allvarligt rubbad. Så har t. ex. rationaliseringen av järnbruksdriften, en direkt följd av modern teknik, på ett kännbart sätt drabbat den befolkning, som helt eller delvis varit beroende av bruksrörelsen för sin utkomst. Bruksrörelsen gav även arbete och biförtjänster åt den jordbrukande befolkningen runt om i bygden, och detta förhållande har satt sin prägel på densamma. Ofta ha förtjänsterna genom körslor för brukets räkning blivit det fundamentala och jordbruket kommit att sättas i efterhand. Tillgången på odlingsbar jord har varit ringa. På grund av de tidigare nödvändiga behoven av lokal vattenkraft har den för åkerbruk lämpligaste jorden genom uppdämningar lagts under vatten, varigenom jordbruket trängts undan upp på stenbundna, högre belägna platser, där jorden varit minst tjänlig för åkerbruk. Ett utmärkande drag i de gamla bruksbygderna är därför det stora antalet av, vad man kallar, ofullständiga jordbruk.

Som ett exempel i ovan berört avseende ha följande uppgifter på föranstaltande av Riksförbundet Landsbygdens Folk införskaffats rörande en socken i norra Uppland, nämligen Hällnäs. Den företagna utredningen har sedermera föranlett en framställning till Kungl. Maj:t i frågan. Måhända finnas andra ännu värtaligare exempel på hur tidens skiftningar kunna förtycka förutsättningarna för folkets existens, men Hällnäs torde dock vara tillräckligt typisk att tjäna här ifrågavarande syfte.

Enligt fastighetstaxeringslängden är jordbruket i Hällnäs fördelat på 293 brukningsdelar. Av dessa är endast 55 större än 10 har öppen jord. Med hänsyn tagen till den jämförelsevis obetydliga skogsareal var och en förfogar över, består hela socknen, på få undantag när, av ofullständiga jordbruk. Ett trettiotal jordbrukare idka strömmingsfiske som binäring, vilken dock har ringa betydelse ur försörjningssynpunkt.

Av socknens övriga befolkning äro 130 yrkesfiskare. Under 1934 försålles strömming från Hållnäs för 85.000 och fjällfisk för 11.560 kronor eller tillsammans 96.560 kronor. Kapitalet, nedlagt i båtar och andra fiskredskap, uppgår till 309.000 kronor. 5 procent ränta härå jämte 10 procent avskrivning, det senare allt för lågt beräknat, utgör tillhoppa c:a 45.000 kronor. Nettoinkomsten av fisket blir sålunda omkring 51.000 kronor, vilket belopp är den gemensamma huvudinkomsten för 130 familjer. Lika fördelat får varje familj c:a 400 kronor som underlag för sin existens.

Dessutom finnes ett hundratal personer inom socknen som äro beroende av extra arbete — nödhjälpsarbete. Arbetstillfällena i skogarna äro otillräckliga och i allmänhet begränsade till vinterhalvåret. Under den övriga tiden måste arbetstillgång skapas genom kommunens eller det allmännas försorg. Den kommunala beskattningen är av denna anledning synnerligen hög, för närvarande 11:80 utom väg- och landstingsskatt.

Ansenliga mängder utsäde och fodermedel införas årligen till socknen. Av införskaffade uppgifter framgår, att utsäde inköpts under år 1935 för minst 5.500 och kraftfoder för c:a 24.000 kronor. Vissa år införas dessutom icke så obetydliga kvantiteter stråfoder.

Den huvudsakliga arbetsinkomsten till socknen förvärfvas å Gimo — Österby bolags skogar. Medan järnbruksdrift ännu bedrevs vid närliggande bruk, var det liv och rörelse så gott som året om. Hur stora socknens inkomster därifrån voro på den tiden finnas inga tillgängliga uppgifter, som bestyrka, men de kunna uppskattas till mellan 300 och 400 tusen kronor per år. Nu återstår endast skogsavverkning och kolning, och arbetet därmed har en tendens att minska för varje år. Ett undantag utgör 1932, då arbetsförtjänsterna på grund av den omfattande stormfällningen voro ovanligt höga. Inkomsterna till Hållnäs socken genom huggning och körning på ovannämnda bolags skogar uppgingo till

	Utan häst.	Med häst.	Summa.
under 1930	102.282:—	98.395:—	200.677:—
» 1931	84.274:—	83.021:—	167.296:—
» 1932	157.824:—	217.055:—	374.880:—
» 1933	52.000:—	32.363:—	84.363:—
» 1934	58.370:—	60.562:—	118.932:—

Härav kan man göra sig en föreställning om vilken roll de extra inkomsterna ha spelat i socknens ekonomi genom tiderna, och i enlighet härmed har befolkningen anpassat sig. Då denna inkomstkälla har stor benägenhet att sina, uppkommer en ny situation, som icke befolkningen själv förmår bemästra.

Genom Gimo—Österby bruks försäljningar av inägojorden har tillståndet icke blivit bättre, snarare motsatsen. Skuldsättningen har därigenom stigit

med stora belopp under de senaste åren, och då de flesta köparna erhållit egnahemslån, har ett allmänintresse knutits till jordförvärven, vilket förhållande bidrager att aktualisera frågan om befolkningens framtidsmöjligheter. Av beviljade egnahemslån återstod obetalt den 20 aug. 1935 i runt tal 550.000 kronor. Hur stora fastighetsskulderna därutöver äro, kan icke uppgivas, men att de ökas i hastigt tempo är mer än troligt.

Under sådana förhållanden nödgas befolkningen själv söka efter utvägar att säkra sin ställning. Vad är då naturligare än att de inrikta sina ansträngningar på att genom erövring av nya marker fullständiga sina brukningsdelar för att därigenom göra basen för familjernas ekonomiska underlag bredare? Men detta är alltid lättare sagt än gjort. Av verkställd undersökning rörande vattenreglering av Kussilån, Böleån och Årböle mossar framgår, att ett 50-tal jordbruk skulle få sina ägor betydligt större, i flertalet fall till fullt tillfredsställande jordbruk. Men kostnaden för dessa markers torrläggning blir för stor i förhållande till båtningen för att statsbidrag författningens enligt skall kunna erhållas. Med egna krafter förmå icke intressenterna genomföra företagen. Det kan därför ifrågasättas, huruvida icke sociala skäl skulle kunna motivera extraordinära åtgärder för att i fall som dessa bereda jordägare möjlighet att fullständiga sina hemman.

Ett annat spörsmål av ännu större räckvidd tränger sig ovillkorligen fram i detta sammanhang, nämligen frågan om de gamla brukens dämmningsrätter, vilka tidigare varit oundgängliga och som beviljats för bruksdriftens skull. Genom dessa dammar hålles fortfarande bruksbygdernas förnämsta jordbruksjord helt eller delvis vattendränkt. De under vatten liggande delarna väcka icke så stor uppmärksamhet hos närboende jordbrukare. De många tusen hektar däremot, som här och där ligga synliga för ögat viss del av året men på grund av det höga vattenståndet icke lämna någon skörd, måste framkalla olustkänslor hos dem, som nödgas bruka backarnas stembundna och magra tegar. År efter år hållas dammarna stängda, utan att det kan tjäna något ekonomiskt ändamål, och bygdens fetaste och slätaste jord får ligga outnyttjad.

Det vattendrag, som rinner fram genom Forsmarks bruk, berör till viss del även Hållnäs socken. Vid vattendragets nedersta lopp ligga inga större odlingsbara marker, men längre uppåt bliva de släta, vattendränkta ängarna så mycket större. Enligt uppgifter av personer, som känna de geografiska förhållandena i orten, skulle c:a 70.000 hektar odlingsbara områden, det mesta med prima jord, ligga under vatten till följd av uppdämningarna vid Forsmark och ovanför liggande, nu nedlagda järnbruk. I någon mån skulle kanske de vattensamlingar, vilka delvis anlagts i prydnadssyfte, komma att beröras av eventuella vattenregleringar. I vilken omfattning så skulle komma att ske är emellertid omöjligt att säga, förrän undersökningar därom verkställts, men synbart tjäna uppdämningarna för närvarande intet annat ändamål än det estetiska.

Liknande förhållanden föreligga exempelvis vid Karlholm m. fl. ställen i Uppland.

En av orsakerna till den oro, som börjat framträda på arbetsmarknaden i skogarna, är förvisso att söka däri, att skogskörarnas ställning i så hög grad förändrats under senare år. Om alla jordbrukare, vilka äro nödsakade att förskaffa sig inkomster genom lönearbete, hade en mera oberoende ställning, skulle en lugnare utveckling på detta arbetsområde vara att påräkna för framtiden. Men så länge den verkliga nöden står grinande på tröskeln, drivas hemmens beskyddare till aktion för att få ökade inkomster. Och ju svårare läget är, desto desperatare komma troligen striderna att föras. Det är ofta svårt för den nödstälde att klart inse, varpå de sociala missförhållandena bero, men kan han bibringas den uppfattningen att vilja till rättelse finnes, återvänder hoppet och tron på framtiden.

Beträffande åtgärder i syfte att få till stånd en snar anpassning efter de förhållanden, som järnbruksdriftens koncentrerung åstadkommit, bör särskilt beaktas att om möjligt alla jordbruk, som nu kunna kallas ofullständiga, få tillgång till jord i tillräcklig utsträckning. I sådana fall, då jordutvinning kan ske genom torrläggning av vattensjuk mark i brukarens ägo, men som denne ej mäktar med, bör undersökningen gå ut på att utröna, i vilken utsträckning samhälleliga skäl kunna motivera särskilda åtgärder. Det är självfallet, att framställningar därom böra bli föremål för noggrann och individuell prövning, innan medel beviljas. Statsmakternas generella ståndpunktstagande till saken måste emellertid föregå det praktiska genomförandet, och för den skull är en undersökning angående behoven och deras omfattning i första hand nödvändig.

I detta sammanhang kan den försäljning av inägojord, som äger rum från bruksegendomarna, vara värd att särskilt omnämnas. Genom dessa försäljningar önska givetvis bolagen till högsta möjliga pris frigöra sig från en förlustbringande jordbruksproduktion, samtidigt som det ligger i deras intresse att behålla skogskomplexen. Vid jordupplåtelserna är det därför ett genomgående drag, att de försålda jordbruken icke kompletteras med det behov av stödskog, utan vilken ett jordbruk i de trakter, som här ovan berörts, knappast kan kallas fullständigt.

Detta spörsmål har varit föremål för statsmakternas intresse, då det gällt bolagens jordförvärv. Ett uttryck därför återfinnes i sociala jordutredningens betänkande, dagtecknat den 20 september 1935. Att däri framställda förslag avse ett förebyggande av sociala olägenheter, som kunna uppkomma genom bolags förvärv av för jordbruk behövlig stödskog, är uppenbart. Den sociala vådan av försäljning av jord från bolag utan tilldelning av nödig stödskog är lika stor som då ett i enskild brukares hand varande jordbruk genom ett bolagsköp berövas därtill hörande stödskog. I båda fallen blir resultatet ofullständiga jordbruk, vilket den skärpta lagstiftningen är ämnad att förebygga.

Enligt gällande lag får den till försäljning ifrågasatta fastigheten icke utgöra sådan del av ett hemmans avrösningsjord och impedimenter, att den prövas vara erforderlig för att den återstående delen av hemmanet skall äga tillräcklig stödskog. Det måste vara lika viktigt och riktigt ur social synpunkt, att ett hemman, som försäljes av bolag, tilldelas så mycket avrösningsjord och impedimenter, som är erforderligt för att den försälda fastigheten skall anses äga tillräcklig stödskog. Det är ju blott samma sak i omvänd ordning.

Det kan knappast behöva framhållas, att den industri, som uppbyggts på bolagens egna skogstillgångar, har ett så ofantligt värde för landet, att förutsättningen för densamma icke obetänksamt kan få spolieras. Att gå från den ena ytterligheten till den andra skulle blott försvåra tillståndet och verka skadligt för landets ekonomi.

Med hänvisning till den motivering, som här återgivits, hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t fortast möjligt ville låta verkställa en undersökning i syfte att få utrönt:

1) i vilken utsträckning de senare årens industriella rationalisering och koncentration medfört sådan förändring för den jordbrukande befolkningens förvärvsmöjligheter, att allvarlig fara därigenom uppstått för dess framtida existens;

2) vilka åtgärder från statsmakternas sida kunna anses påkallade för beredande av en tryggad utkomst för jordbrukarna i de gamla bruksbygderna, samt att de förslag, vartill undersökningen kan föranleda, föreläggas riksdagen.

Stockholm den 16 januari 1936.

C. G. Olsson

i Närlinge.

Hjalmar Svensson,
Grönvik.

Ivar Pettersson
i Rosta.

Aron Gustafsson,
Lekåsa.

Victor J. Mattsson.

Otto Wallén.

Albin Eriksson,
Toftered.

Harald Andersson
i Dunker.

Anders Pettersson,
Dahl.

Wilhelm Beck.

A. J. Johansson
i Bro.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. The second part outlines the procedures for handling discrepancies and errors, including the steps to be taken when a mistake is identified. The third part provides a detailed breakdown of the financial data, including a summary of income and expenses. The final part concludes with a statement of the total balance and a recommendation for future actions.

The following table shows the details of the transactions for the month of January. Each entry includes the date, the amount, and a brief description of the transaction. The total for each category is also provided. The overall balance at the end of the month is shown to be positive, indicating that the account is in good standing. It is recommended that the account holder continue to monitor the account regularly to ensure accuracy and to address any issues promptly.

In conclusion, the document provides a comprehensive overview of the financial activity for the month. It highlights the importance of transparency and accuracy in financial reporting. The data shows a consistent flow of income and expenses, with a net positive result. The account holder is encouraged to maintain this level of diligence and to seek professional advice if needed.

The document is prepared in accordance with the relevant regulations and standards. It is intended to provide a clear and concise summary of the financial information. The account holder is responsible for the accuracy of the data provided. The document is subject to audit and review by the appropriate authorities. The account holder is advised to keep this document safe and to retain it for a period of at least six years.